

Smiland
Ostra
Kustby
1931

1. K. as W. Richter
3900
Ble av Karl Johan Lundberg
född 1851. Kustby

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

I

Den snåle bonnen o prästen.

En riker bonne, som äjde Nerbyn men var ofantelitt snål sto en sönda' o talade med si hustru. Han berättade att pastorn hälsade på alla utom på honom. Hustru brukade knappt få nå't te hushållet o feck allri bjua nån hem. Hon sa, att dä berodde på att pastorn allri vatt i deras hus. Han skulle bara bea pastorn hem o köpa två orra', så skulle dä noj ble bra. Bonnen skaffade de och geck te körka. Hustru lajade te orra o passade på o bju ner sia grannkvinner unner tien tjänsten varade. De åt opp alltihop, så ho hade inte ett dugg då prästen o bonnen kom hem. Ho håll ett fa'litt väsen ute i köket. Pastorn hade kommit ut o undrade va som sto på. "Jo, ja får lov o tala om för paston, vi slipar bara en kniv, för far vill g...a paston.Men då han fick höra dä, sprang han för livet därifrån' o just då kom bonnen ut i köket."Dä va också en gäst som du ba hit," sa hustru,"han to bå'a orra. Han kunne åtminstone lämnat den ene! Bonnen rusade ut, mä den nyslipade kniven i näven o ropade ätter prästen:"Vänta, vänta, hustru ba o sa att bara ho feck den ene, så va ho belåten..... Så dä ble tacken för sist.

Småland
Östra
Karlstad
1931

2. *Opplysning om Præsten*
3900 *Bec. av Karl Joh. Lundberg*
Född 1854 i Karlstads

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2

Præsten, som inte kunde säga amen.

Det var en präst, som höll på faslitt länge mä'tjänsterna, han sa allri amen. Några slog se ihop mä klockaren om han kunne göra nå't så prästen gjorde tjänsten kortare. Klockaren feck löfte om en kanna brännvin. Han lovade och skaffade en massa ettermyror. Han gjorde sig ärane opp te prästen i predikstolen mä en lysningssedel o hällde myrorna i prästens fock (ficka) o de spre' ut se' överallt. Prästen to ett taj bak o ett fram o började ble oroli':"..... ja, så sa ja sä Er, ja har Guds ord i munnen, men Satan i ändan, ja, fram mä---- amen."

3
3900

Mannen, som skulle väcka upp de döde.

Kronogården i Karlstorp var ett supehål förr i tiden. I min mors barndom hade en bror till ägaren supit en söndagsförmiddag. Han fick för sig, att han skulle gå upp på kyrkogården och väcka upp de döe. De andra gingo efter honom men då var han redan utkastad på körkevallen och kunne inte säja ett or' o tre dar efter do han. Han hade blett utkastad hånnlöst (handlöst) å e' osynli' måkt (makt).

Mellan vägskälet och missmonshuset kommer upp en kula o opp över åkra o slocknar på andra sidan.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3

Utkastad från
kyrkogården
av osynl. mak

4.
3900

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4

"Sannsaja" om snickaren och likkistan.

E sannsaja hände i morfars ti'o dä sa va dajanes sanning. En gubbe do oppe i byn, där posten nu ä. Han va varkbruten, så knäa va uppdräjena te haka på honom. Han "sto över jor". Snickaren sulle göra likkista o lägga honom i, men dä va små't få på locket. Han sökte på alla sätt o krassa ner knäa mä locket, men hur han donade, så rätt va dä va, åkte knäa ner, o gubbens huvu' fluj opp o slo te snickaren. Då ble han rädd å sprang för brännande livet o våjade inte stanna, så de trodde han blett galen.

F.
3900

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Tjuvarna och krymplingen.

Två tjuva va ute o skulle stjåla, den ene en bagge, den andre kål. De hade stämt möte i våpnehuset (vapen-) o kåltjuven kom först. Men dessförinnan hade en ofädier kröppling (krympling) råkat komma dit in och då kåltjuven i mörkret strök på ryggen o frågade: "Ä du bra feter..." o kröpplingen började röra på se o tala, så trodde tjuven då va S--an, så han sprang sin väg från alltsamman.

5

6.
3900

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

6

Då ägaren till Gripslund mördades., visade sig för brodern

Mia förfäder ha bott här i socknen i mormors farfars fars tid. De ägde Gripslund. Rusthållet "Ugglekarr" kristnades om av Gripensköld. Då hände i min morfars farfars tid, då han var c:a 18 år gammal. Ägaren till Gripslund skyldes för att stå i ett ömtåligt förhållande till en annans fru i Husnäs. Kort före jul var han ute och jagade. Men harren på Gripslund kom inte hem. Men de trodde han var i Husnäs. De hade skiljts i L:a Kråkshults hage. Min morfar fick ta en häst o fara till Södermanland o tala om den mörda- för hans bror, så han feck ta hand om 'att. Om kvällen des) reste de hit, men de feck fara till Stockholm först till Riksbanken, så de feck beställa om hans befattning. Sola rann ner, då de kom ut ur Stockholm. "Ä vi i Gripslund i morra då sola rinner opp?"--- Nu tycks dä va omöjli't, men i den ti'en ska dä ha skett. Om morronen va de i Gripslund, men hur hade dä gått till? Ja kan inte förklara 'att. Han hade ett laboratorium i Gripslund i tre år. Där kom alla möjli'a sorters låjor i rummet, o folket de trodde

7.
3900

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

att Satan var hos honom, så de vågade inte gå därförbi.
Dan före jul for de åt Bjelkerum (då gamlesta huset i Östra
hd). Morfar satt kusk åt honom. Mitt i natten for de över
en bäck. Då ropade det åt ^{Christenstöld} (Silver....) men han ville först
stanna, då de kommit förbi en krök, så att inte skjutskar-
len skulle se nå't. Så gick ^{S.} tebaka, men skjutskarlen
va r nyfiken o geck ätter. Då feck han se, att de va två
Han begrep då, att dä va nå't särskilt o smög se tebaka
o väntade o vågade inte sä nå't. Juldå'smorrn kom ^{S.} ner
o sa te folket ta mä spa'ar o re'skap o unner broa, som
de kö't över på natten fann de den skjutne broren.

Den skjutne va vetenskapsman. Då han dog kom tre man
o hämtade alla hans grejor, så inge feck se va han hade
haft för nå't.

3900

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

8

"Sjörövare"

Här va en sjökaptén på Gripslund som de påstod hade vatt sjörövare. Frua hade han stulit på en stubbfälla i Tyskland, då ho geck vall mä fåra. Då sulle hänt i morfars barndom. Mormor tjänade där på Gripslund i över tretti år.

Minnen från Dacketiden.

Dacken påstås ha haft sitt tillhåll här i närheten i en källare i en backe. Men Dacken blev avlivad och hans band skingrat. Men det var troligtvis tre av hans anhang, som höll se på ett berg i Kråkshult, "Siggeskista" (anföraren hette Sigge). Där voro de flera år. De va nog ute bland folk, men man lyckades inte få reda på dom. De stal överallt. En pia var ute och sökte kräken en kväll. Hon kom bort, och man sökte djupt och brant, men hon saknades. De hölls där i berget i 7 år. En gång skulle de ut och stjäla ärter i en prästegård i Kråkshult, i gårdan Dal. Då hade de tatt pian o hade henne i berget, och hon hade inte vatt ut berget på 7 års tid, förrän denna gång. Tjuvarna voro fulla, och hon passade på att skära hål på säcken. Själva julafton tog de dom. Pigan bekände då, att hon fått 7 barn, men dem slo de ihjäl och dränkte dom i "Lillegosjö". (Så argt långt härifrån är det inte)

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9

Sägen från
Dacketiden

Historia, som Lundberg hört i Håkantorps vid Rimforsa i Östergötland, vid gästgivaregården, då de for till Linköping med lin.

En friare kom ridandes te si fästemo. Hon stod ute o to emot honom. Han frågade:

"Hör du flecka lella, glänta på låret, men' ja får ria in mä rälet på låret, å sen kanske ja får binna hästen ve fars basse.

(Fars basse= pätratret. Låret=*låret, jändan* . Rälet=

3900 - // -

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

11

Gåtor:

1. Något som ja menar
dä sitter emella' bena
hål ä dä o vått gåt där ut.
Va ä dä? (Svar: ögat).
2. Mitt uppå golvet där börjas en lek.
Mitt emella' bena där hålles ett streck
o mitt i hålet den störste glä'jen?
(Svar: en kärna)

-12-

3900

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

12

Väderleksordstäv.m.m.

1. "Den stubbe som inte haft hatt julanatt
han sa inte se Peter Katt".
2. "Om dä blåste möe julanatt,
skulle dä ble stor harradö."
3. "Skiner månen igönom loaspringera, så blir dä ett
dåligt äringsår."

Emil Oskar Karlstorp
1931

3900⁻¹³⁻ emil o. M. Pöhlman
son af Karl Joh. Lundberg
född 1851 i Karlstorp

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

13

Nöjesplatser:

Lekstugor.

De hade allri majstång i Karlstorp. De gick ihop i drängstuvera eller loa o gjo'de lekar ute. Där'språng de långdansen. De häktade ihop ätter varandra o krängde in utåt skojen, så de knappt kunne hitta ut igen. Mellan Målarp o Karlstorp 'slo de trill'. Det ena laget sökte driva det andra så långt bort som möjligt, o dä va inte så lätt o hejda trillan, då hon slungats iväjä mä en fasli fart. Den skulle kastas tillbaka från den plats, där den stannats av motsatta laget.

Lekstuver hade de 'mone mest' (mestadels) ve jule- ra. De tal'te ve ett ställe mä' bra rum. De boade (budade) ihop ongdomen o lajade te mat o dreckesvaror mä'. Så skafade de spelemän mä klarinett eller fiol eller bådadera. "Fäktan" blåste klarinett. Han bodde i Hultsfred o hade vatt mä i Finska kriget föråt (förut). Som stæaff blev han en gång ådömd att inte ta bo'tt instrumentet från munnen på en timme. Men en höjer harre - en harting (hertig) skänkte honom en klarinett, men så lätt va han, så ingen kunne sä va han va å. Han va en överdreven musikanter.

Ingen majstår

Springa lång-
dansen.

Slå trill.

Lekstuver.

Spelemän

-14-
3900

Svedjefällor och odling.

De brände fällor och sådde råg på. Skogen höggs ner ett år förut och fick ligga och barra av. De rörde upp ris o moss o passade på då vinnen sto ifrå skogen. De brände allti', sen sola gått ner. De hade rassler (*rassler*) av järn (*jan*) eller grova enestårar, o så rasslade de ner rågen, som ble'så karg, ja, ibland sådde de tom. rovor. Efter denna skörd släddes fällorna 3 - 4 år, och fick de då hö som i de bäste bol. På en 5 - 6 kappars stor fälla kunde de få ända till 3 tunnor råg. Det är nu c:a 40 år sedan fällor brändes här. Den rågen va' finare än den köpta, men han va odryg.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

14
Rågfällor.

(Rasslor)

3960

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

15

Pauliström. Gjuteri.

Kola gjode de i forntiden, då Kebbe och Pauliström geck. Nu kola de möjligt bara rebben och sådant avfall ve såjverka. Pauliström var gjuteri o geck bade natt o da. De tevarcade jan (järn) De to opp malm i sjöa o smälte te-sammans mä träköhl. De gut (göt) även kanoner åt enskilda personer, o de skut, så dä hö'des över hela sockna. Men prästen Alvin sa te dom låta bli, så dä upphö'de slutligen. Så länge gubben Tillberg levde drevs bruket med kläm. Han hade flera bruk bl.a. Falsterbo vid Kalmar. Toverum m.fl. Men hans efterträdare dojde (dugde) inte te å styra'att så dä las ner, då ja va 17 - 18 år.

"Det svåra året" 1868 - 69.

1868 var det torra året och 69 "det svåra". Då var det ett elände. Mjöl fick de hämta ända i Oskarshamn, potater (jorpära) från Västergötland. Dessa köptes i Eksjö, dit de körts av knallarna'.

Det var ju så svårt skaffa föda, och många fingo äta "hassleknopp" och "Islandmoss", som torkades och 'mols' var för se. Islandsmoset växer i Målarp. En i Göranslund levde på dä' en hel sommar. På samma sätt repades, torkades och mols "syrefrö".

69 kallade de också "det våta året", för dä regnade sa faselit. Åskaskrälla hö'des inte, så 'döntē' (dånade) regnet.

3900

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

17

Kreaturens julfoder.

Kreaturen skulle ha å julabröet, som fick stå framme hela julanatten. De skulle må väl och fägnas. Där va en pläjsed.

*Lund
Östra ud.
Karlsta. En gntä. 1901.*
Förste julgranen

- 18 -
3900

*Opp. N. Rieter
Pau. Karl J. Lundberg
J. 1851
18/1*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

18

Va julgran anbeträffar, så va dä ingen här
för femti år sen, som hade. Dä va först i prosten Karlstedts
ti' de började ha gran i prästgå'n.

Julgran

Historier om Pikelin.

Pikelin satte in sådana som förbrutet se på ett eller annat sätt i "fång^{or}tornet". En gång var där en som väsnades rysli't. "Hör du," sa P., "släpp ut dem-där dj----n, han bara skämmer ut me."

Han var sträng mot de underlydande. En gång va några ute o kö'de kol i kolasyssa te Hajelsrum. En ox ble skräm d o råkade bryta benen, så han måste slaktas. Torparen ble rädd o grät. Pikelin kom, o då han så va som va på färde, sa han: "Gråt inte du! En ox kan en få igen, men inte du. Här har du 10 Rdr te gläja de m ä.....".

En snickare sulle gå om hela byggningen o reparera, men han klajade på maten. Pikelin feck reda på dä o sa te hushållerskan, så ho lajade te fullt kalas. Men så satte Pikelin på räkning va han feck ð kost, så snickaren ble skyldi'i.st.f. få betalt. Snickaren visste ingen rå', men sa slutli'en: "Dä där kan ju ingen hjälpa. Men kan ja få sätta mett bomarke på dörra?" ---- "Joo, då får du...." - Då to snickaren si yxa o slo sönnern nå'ra dörra'.... "Nä, hållt, hållt! Du ska få di lön", skrek Pikelin och gav snickaren va han begärt.

Kyrkbyggesägen: Målilla.

Målilla kyrka skulle byggas ve "körkebrotten" Va' de byggde om dagen, revs ner om natten. De to' då två tvillingstutar och spände dem för en stockabjälke o de la å. Ve' Målilla sto e' lelja, o där stannade oxa', o den ene åt upp lelja. Där byggdes sedan kyrkan, o namnet skulle den fått just av denna lelja: Mo lilja.

Kyrkbyggesäge:

Smil

Östra hd.

Kvarnby 2:2

1931

*Mynt. W. Rikter
Lund.*

*Pr. Karl Joh. Lundberg
f. 1851 i Kvarnby*